Schubert András

A szigonyosok hercege

Mozaikok hősünk családtörténetéből

1914. augusztus 4-én reggel Németország megtámadta Belgiumot. Szövetségesi kötelezettségének megfelelően Anglia tiltakozó ultimátumot küldött a németeknek. Mivel ez válasz nélkül maradt, éjfélkor Anglia hadat üzent Németországnak. Kanada a Brit Birodalom tagjaként automatikusan hadviselő félnek minősült, de a kanadaiak többsége nem lelkesedett a háborús részvételért. A lakosság ír és francia származású része egyáltalán nem táplált angolbarát érzelmeket, de még az angol származásúak többsége is messze elszakadt már az anyaországtól. A nagyvárosokban felállított toborzóirodákba betérő fiatalembereket főként a kalandvágy vagy a rendszeres jövedelem reménye csábította.

Hősünk túlkoros újoncként színre lép

A toborzó bizottság alaposan elcsodálkozott az irodába belépő jövevényen. Egy kicsit le kellett hajtania a fejét, hogy a két méter magas ajtón beférjen. Ahogy a bizottság asztalához lépett, a fogadó altiszt egy gyapjúsapkás, ősz hajú, kusza szakálla alatt ezernyi ránccal barázdált arcú férfi tengerkék szemébe tekinthetett. Nem is állhatta meg szó nélkül.

– Az Üdvhadsereg két utcával odébb van, tata!

Még tovább is cifrázta volna, de az öreg olyan pillantást vetett rá, hogy a torkára forrt a szó.

– Jól van, jól van. Akkor mondja! Neve?

– Edward Land.

– Életkora?

– Nyolcvanhét év.

Erre már az eddig a háttérben hűsölő toborzó orvos is felkapta a fejét.

– Álljon meg a menet! Erre ugyan nincs határozott előírás, de a lelkiismeretem nem engedi, hogy magát az újoncok közé engedjem. A háborúba készülünk, tata! Itt fegyverrel kell tudni bánni, nem a gines butykost melengetni.

Fejével az öreg zsebe felé biccentett, amelyből tagadhatatlanul az említett *corpus delicti* kandikált ki.

Az öreg jóváhagyólag bólintott, majd felkapta az altiszt asztalon heverő Bowie-kését, és ugyanazzal a lendülettel az ajtó mellett álló próbababaszerű bábu felé hajította, amely az önkéntesek jól szabott uniformisát viselte, hogy ezzel is mintegy kedvet csináljon a bevonuláshoz. A kés rezegve állt bele a bábuba, pontosan a szíve helyén, ezzel a kis sebhellyel is szaporítva az egyenruha molyrágta lyukait.

– Ügyes! – volt kénytelen elismerni a tiszt. – Hol tanulta?

– Szigonyos voltam az Egyesült Államok tengerészeténél.

Most bekapcsolódott a beszélgetésbe a bizottság harmadik tagja is, aki a dekorációi alapján a rangidős tiszt lehetett.

– Se szigonyosokra, se késdobálókra pillanatnyilag nincs szükségünk. Mégis mit gondol, milyen szolgálatra oszthatnánk be magát?

– Úgy tudom, a tengerészetünk most szerzett be két tengeralattjárót. Ott talán a hasznomat vennék.

A tisztnek tátva maradt a szája a csodálkozástól.

– Mit tud maga erről? És honnan?

– Mindent elolvastam róluk, amit lehetett. Az *Iquique* és az *Antofagasta* Chilének készült Seattle-ben, de nekik végül nem kellettek, így a mi haditengerészetünk vette meg. *CC1* és *CC2* néven készülnek átajózni Brit Columbiából a keleti partra, Halifaxba, ahol csatlakozni tudnék hozzájuk.

– Olvasni tud, azt már látom – próbált fölényeskedni a tiszt. – De volt-e valaha is tengeralattjárón? Úgy tudom, hogy a szigonyosoknak ott sincs nagy keletjük.

– Voltam valamennyit – válaszolta szűkszavúan az öreg. – Húszezer francia mérföldet tettem meg tíz hónap alatt.

– Ugrassa az öreganyját! – csattant fel a tiszt. – Az nyolcvanezer kilométer! Kétszer az Egyenlítő hossza. Lehet, hogy olvasni tud, de számolni biztosan nem! Legalább, ha tíz évet mondott volna. El ugyan azt sem hinném – csitult le lassan.

Kezdett elege lenni a vén mesemondó mutatványosból, de az nem hagyta annyiban.

– Nem voltam egyedül. Lenne, aki tanúskodna mellettem.

– Ugyan ki? Talán egy tűznyelő, vagy valamilyen más kókler barátja?

Az öreg arca most hirtelen elkomorult.

– Akinek talán hinne is, Aronnax professzor Párizsból, sajnos már nem él. Conseil barátomnak Belgiumban pedig most alighanem más gondjai vannak. Bár hallhatnék róla valamit!

Az orvos úgy pattant fel a székéről, mintha a Bowie-kés most őt érte volna alulról.

– Aronnax professzor, aki a tenger mélyéről szóló könyvet írta?

Az öreg szótlanul bólintott.

– És akkor maga… maga… Ned Land?

Újra csak egy néma bólintás volt a válasz.

Az orvos egy intéssel hátrébb parancsolta Nedet, és izgatottan bizottsági tagtársaihoz fordult. Halkan és hosszasan magyarázott nekik, amire azok egyre beletörődőbb arccal bólogattak. Végül a tiszt Nedhez fordult.

– Rendben van. Elfogadjuk a jelentkezését. Az altiszt úr feljegyzi az adatait, mi pedig tájékoztatni fogjuk a haditengerészetet. Ha igényt tartanak a szolgálatára, értesíteni fogjuk. Leléphet!

Miután az altiszt kitöltötte a sorozási ív rubrikáit, Ned szó nélkül kifelé indult. Miközben az ajtó melletti bábuból kihúzta a Bowie-kést, úgy nézett vissza a bizottságra, hogy azok riadtan húzták be a nyakukat. Majd egy laza csuklómozdulattal visszadobta a kést az asztalra, pontosan oda, ahonnan néhány perccel ezelőtt elvette. Azután lehajtotta a fejét, hogy kiférjen, és kisétált az utcára.

Hősünk apja, a szárazföldi hajós

A Veronica brigg 34 napos hajóút után 1825. május 25-én érkezett meg Belfastból Quebec kikötőjébe. Euston kapitány hálát adhatott az égieknek, hogy a fedélközbe zsúfolt közel másfélszáz ír kivándorlót, ha jó egészségben nem is, de legalábbis élve szállította le. Az égiek segítsége mellett a földiekére is nagy szükség volt. Az a fiatalember például, aki szinte az indulás pillanatától kezdve a tengeribetegség legszörnyűbb poklát élte át, aligha maradt volna életben annak a családnak a buzgalma nélkül, akik hatan osztoztak a mellette lévő két, ágynak csúfolt deszkadarabon. Etetni hiába is próbálták volna, de legalább néhány korty vizet beleerőltettek, tisztogatták és imádkoztak érte – végül is nem hiába. Beszélni, néhány fájdalmas sóhajon kívül, alig hallották. Kérdezték a nevét – ki érti, ilyen körülmények között ez miért is fontos, de így dukál –, mire alig hallhatóan suttogta: Seán Ó Loingsigh. Bármilyen szörnyű állapotban voltak mindnyájan, mégsem állták meg kuncogás nélkül. A Loingsigh szó ugyanis írül tengerészt jelent.

A megérkezés utáni káoszban azután elvesztették egymást, és visszatérő rémálmaikon kívül nem is találták meg soha.

Ahogy szárazföldet érzett a lábai alatt, Seánba is visszatért az élet. Csontsoványan, harmatgyengén, néhány garassal a zsebében, de huszonöt évének minden optimizmusával a lelkében ujjongott: Hát itt van! Megérkezett! Ez az ígéret földje: Kanada! Innentől nem ismer semmi akadályt!

Pedig az első máris előtte állt. A bevándorlási hivatal tisztviselője. Akkurátusan kikérdezte, először is mi mást: a nevét. Megmondta. A tisztviselő a fejét csóválta. A Brit Birodalomban vagyunk, itt angol név kell. A maga nevét itt Lynch-re szoktuk átírni. John Lynch, jó lesz? Seán kihúzta magát, amennyire meggyötört teste engedte.

– Ha angol név kell, akkor legyen inkább Land. Legalább a nevem is bizonyítja, hogy nekem a szárazföldön a helyem.

A tisztviselő a nála úgy látszik elmaradhatatlan fejcsóválással kiállította a szükséges papírokat John Landnek, és eligazította a menekültek szálláshelye felé.

Joggal mondhatjuk, hogy John Land úgy érezte magát a szárazföldön, mint hal a vízben. Hamar kiszabadult az ideiglenes menekültszállás nyomorából, és hajlékot talált a kikötő melletti rue Saint-Paul egy házacskájában, egy idősödő özvegyasszonynál. Az asszonynál egy raktárhelyiségből előléptetett, szobának alig nevezhető fülkében alhatott, de legalább egyedül! Háziasszonyának még arra is gondja volt, hogy megfelelő táplálékkal helyrehozza a fiatalember leromlott erejét és egészségét. Cserébe John egyre több munkát tudott elvégezni a ház körül, majd ereje visszatérve, a kikötőben és a közeli Saint-Paul piacon rakodómunkásként keresethez is jutott. A pénz egy részét odaadta az özvegyasszonynak, a többit félretette, mert céltudatosan tervezte a jövőjét.

Szállásadónőjének voltak ugyan ezzel kapcsolatban kétségei. A szomszédok pletykáiból azt hallotta, hogy lakóját feltűnően sokszor látják jövet-menet a közeli Neptun fogadó környékén. Hamarosan fény derült ezeknek a látogatásoknak a titkára. A pletykaforrások gyorsan kideríttették azt is, hogy összekuporgatott pénzét John a legkevésbé sem italozásra költi – amire semmi hajlandósága nem volt –, legfeljebb virágokra. Ő ugyanis erre a kalandos múltú helyre kizárólag Boucher kocsmáros bájos leánya, Marie kedvéért járt.

A quebeci parlament felé vezető úton, a côte de la Montagne és a rue du Sault-au-Matelot sarkán álló műintézet valaha a hajóskapitányok „nyilvános szórakozóhelyeként" volt hírhedt – bármit jelentsen is ez. (Igen, pontosan azt jelentette.) Később a kereskedők gyülekezőhelyévé vált, akik itt alapították meg 1816-ban a Kereskedelmi Tőzsdét. A legenda szerint eredetileg egy 1817-ben elsüllyedt hajó díszeként szolgált az a Neptun-szobor, amely névadója és cégére lett a hosszú évtizedeken át közkedvelt Neptun fogadónak. Aztán a szobrot is, a fogadót is, az épületet is utolérte a Fin de Siècle modernizációja. Egy ideig a Quebec Morning Chronicle szerkesztősége működött benne, de a szellemet nem lehetett megtörni. A XX. század elején új tulajdonossal, új szoborral panzióként nyílt újra a „Hôtel Neptune Inn", és a szomszédok vakarhatták a fejüket, hogy a kocsmából kihallatszó matrózdalok hejehujája vagy a nyomdagépek zakatolása kedvesebb-e a fülüknek.

Hősünk leendő családja

Boucher úr kitanulta ugyan ősei mesterségét, de hivatását nem a mészárszéken, hanem a békésebb, kényelmesebb és nem kevésbé jövedel-

mező kocsmában találta meg, amit feleségével együtt béreltek és vezettek. Marie ugyan egyetlen gyermekük volt, de nem kényeztették el. Bár a kocsma vendégeitől inkább távol tartották, jó hasznát vették a kerti munkában, és a piacra is gyakran elkísérte szüleit. Itt történt, hogy miután az ifjú John Land éppen befejezte a rakodó munkáját, és bérét csörgetve, derűsen tartott hazafelé, meglátta a Boucher hölgyeket, anyát és lányát nehéz rakományukat cipelni. Magától értetődő lovagiassággal ajánlotta fel segítségét, és mire elköszönt a családtól, már a Neptun fogadó fizetett alkalmazottja, és – bár kevésbé feltűnően – Marie szíve választottja volt.

A pletykafészkeknek nem kellett sokáig duruzsolni: John és Marie nemsokára megtartották az eljegyzésüket, és 1826 nyarán az esküvőre is sor került. A fiatalok Boucher-ék házába költöztek, a fogadóval szembe, és a következő nyár egy fiúgyermekkel ajándékozta meg a kis családot. A nagyszülők ragaszkodtak ugyan az Édouard Adolphe Théophile nevek mindegyikéhez, de a gyermek a mindennapokban az Edward, vagy még inkább a Ned névre hallgatott.

Hősünk gyerekkora

Ned kisgyermekkora felhőtlen, mondhatjuk, idilli volt. Nemcsak szülei és nagyszülei, hanem a Neptun fogadó vendégei – javarészt ír és francia tengerészek is – dédelgették: egymással versengve igyekeztek a kedvében járni. No persze nem egészen önzetlenül, inkább azt remélve, hogy ezzel a házigazdák rokonszenvét, és mindenekelőtt a hitelét is elnyerik. Nem egyszer lesétáltak vele a côte de la Montagne végére, a kikötőkhöz, és tanítgatták neki azt, amihez igazán értettek, a hajósmesterség fortélyait. Hamar kiderült, hogy Nedben nem az apja, hanem a távolabbi ősök vére csörgedezik. Semmi sem érdekelte jobban, mint a tenger és a hajók. No meg még valami. Az eleven tengerészeknél is jobban csodálta a fogadó bejárata fölötti szobrot, a marcona, szakállas Neptunt. Hozzá imádkozott esténként, tőle remélte álmainak, vágyainak megvalósulását. Gyermeki figyelmét különösképpen a kezében tartott villás szerszám ragadta meg. Szigony – tanították meg neki a tengerészek, és a kisfiú valósággal belázasodott az izgalomtól, amikor kikötői barátai először mutatták be egy igazi szigonyosnak. Természetesen nagyapja nem késlekedett, hogy fából szigonyt készítsen unokájának, aki látható készséggel kezelte azt. A kertben buckáknak álcázott bálnák és ámbráscetek nem menekülhettek tévedhetetlen fegyvere elől.

Az aranyélet Ned ötéves koráig tartott.

1832 tavaszán riasztó hírek érkeztek Montrealból, a Papineau által vezetett francia-ír „Hazafias Párt" (Patriotes) és az angol kormányerők közötti véres összetűzésekről. A britek gyanakodva figyeltek minden olyan helyet, ahol „hazafiakat" sejtettek, és a Neptun is állandó katonai ellenőrzésnek és hivatali zaklatásoknak lett kitéve. De ezek csak gyülekező kis felhőcskék voltak. Néhány hónap múlva ütött be az igazi katasztrófa, amikor kitört a kolerajárvány. Kétségtelenül a bevándorlóhajókon hurcolták be a gyilkos kórt. A betegek egy része már a hajón meghalt, más részük a bevándorlókat fogadó Isle Grosse szigeten, amely néhány hét alatt többezres temetővé vált. De a járványt nem sikerült a szigeten tartani, hamarosan végigsöpört Alsó- és Felső-Kanadán, tízezrével szedve áldozatait. A lakosság vérmérséklete, származása és meggyőződése szerint a briteket, az íreket vagy a jóistent kárhoztatta a szörnyű pusztításért, de segíteni senki nem tudott. A hozzáértő orvosok tudták, hogy megnyugvást csak az hozhat, ha a betegség felmérhetetlen áldozatok árán magától lecsendesedik, de a nagyközönség szívesebben hitt a csodákban. Egyesek az ágyúlövések, mások a kátrányégetés, megint mások a rumivás varázserejében hittek.

Ezek a legutóbbiak valamelyest fellendítették a Neptun üzletmenetét, de a végzet őket sem kerülte el.

Marie-t és édesapját nyáron temették.

John Land egyedül maradt fiával és végzetesen megrendült egészségű anyósával. A járvány őszre valóban alábbhagyott.

A politikai forrongások még évekig húzódtak, de Quebec mindennapi életére már kevésbé voltak hatással. A megmaradt lakosság kezdett visszatérni korábbi életébe, a Neptun asztalai körül is újjáéledt a hajdani zsivaj. John Land-nek négyük helyett kellett dolgoznia, anyósára már, fiára még nem számíthatott.

A kis Nednek a nagymamája és a tengerészek viselték gondját. Aztán csak az utóbbiak, mert Mme Boucher alig egy év után követte szeretteit a sírba. Apja ősszel beíratta fiacskáját az iskolába, de előmenetelét követni nem volt ideje és energiája. Talán így maradt boldogabb, mert nem tudta meg (vagy csak nem mutatta, hogy tudja), hogy Ned ideje java részét nem az iskolában, hanem a kikötőben, vagy az általa annyira gyűlölt tengeren tölti. Néhány év múlva aztán már felülkerekedett benne az atyai büszkeség, amikor vendégei, a kötelező diszkréciót feledve, fennhangon áradoztak a kiskamasz Ned bámulatosan éles szeméről és kezének csalhatatlan biztonságáról.

Az öreg Pat McNally, az első szigonyos, akivel Ned egykor a kikötőben találkozott, bólogatva kortyolta sörét:

– Amikor tanultam a szakmát, legendákat meséltek egy szigonyosról. Papa Ollivierre-nek hívták, de csak „a szigonyosok hercegeként"

emlegették. Meglátjátok, nem sok időnek kell eltelni, és ez a fiú lesz a szigonyosok új hercege!

Hősünk a tengerről a tenger alá száll

Ugorjuk most át azt a „nem sok időt", amit az öreg Pat McNally jövendölt. Prófétai szavai tökéletesen megvalósultak. A „szigonyosok hercege" már legfeljebb az aggastyánoknak jelentette a néhai Papa Ollivierre-t, mindenki más a felülmúlhatatlan Ned Landre gondolt. Az Egyesült Államok haditengerészeténél szolgált, de versengtek érte a tengerek minden rendű és rangú hajói is. Jelenléte a bálnavadászoknak gazdag zsákmányt, a kereskedelmi hajóknak biztos védelmet, a hadihajóknak az ellenség elrettentését garantálta.

Senkit sem lepett hát meg, amikor 1867 júniusában az egész világot lázban tartó, rejtélyes tengeri szörny felderítésére és elpusztítására a Brooklynból elindított Abraham Lincoln fregatt fedélzetén találhattuk hősünket.

Ahogyan útitársa és kalandos útjuk történetírója, a párizsi Pierre Aronnax professzor bemutatta:

„Ned Land negyven év körül járhatott. Több mint két méter magas volt, erőteljes testalkatú, komoly arcú, szűkszavú, ha kellett, könyörtelen, ha pedig provokálták, akkor nagyon dühös. Személye vonzotta a figyelmet, különösen tekintetének ereje, amely néha szinte delejesnek hatott. Farragut kapitány valószínűleg nagyon bölcsen tette, hogy megnyerte ezt a férfit a hajójának, akinek éles szeme és erős karja messze kiemelte az egész legénységből. Csak egy erős távcsőhöz tudom hasonlítani, amely egyúttal egy mindig bevetésre kész ágyú is."

A fregatt és legénysége sorsa Aronnax professzor és honfitársa, Jules Verne írásaiból közismertté vált. A feltételezett tengeri szörny Némó kapitány tengeralattjárójának, a Nautilusnak bizonyult, amely a fregattot megfutamította, a tengerbe esett három személyt: Aronnax professzort, szolgáját, Conseil-t és Ned Land-et pedig megmentette, és egy tíz hónapig tartó, húszezer francia mérföldes tengeralatti utazásra kényszerítette, aminek csak egy szerencsésen végződött tengeri katasztrófa, a Maelström örvényével való találkozás vetett véget.

A három fogoly hazatérhetett, a Nautilus sorsa pedig éppen olyan rejtélyes és titokzatos maradt, mint volt annak előtte.

Hármuk közül Ned volt az, aki a legfelszabadultabbnak érezte magát. Ő az első pillanattól az utolsóig rabságnak érezte a tenger alatti utazást. Boldog pillanatokat legfeljebb néha egy-egy jól sikerült étel szerzett neki, meg az a néhány alkalom, amikor a polipok vagy az ámbráscetek elleni harcban szigonyos tudását kamatoztathatta. Szakmai becsülete parancsára, a legjobb meggyőződése ellenére mentette meg, ha úgy adódott, Némó kapitány életét, és mélységesen felháborította, hogy a kapitány ennek ellenére is kereken megtagadta, hogy őket valaha is szabadon bocsássa. Megszabadulásuk, vagy ha úgy tetszik, szökésük után Ned Land a lehető leghamarabb hazatért Quebecbe.

Hősünk visszatalál az apaföldre

Apja, aki az elmúlt huszonegynéhány év során csak ritka – de akkor mindig örömteli – vendégként látta viszont, hallott valamit mesélni tengerész barátaitól az Abraham Lincoln kalandjáról, és nagy örömmel fogadta az épen és egészségesen hazatérő fiát. Ő is, mint az őket ismerők többsége, úgy gondolta, hogy néhány nap után Ned, szokása szerint újra tengerre száll, és egy ideig legfeljebb csak híreket hallanak felőle.

De ezúttal tévedtek. Ned meglepő részletességgel érdeklődött apja munkája iránt, és teljes lelkesedéssel beállt mellé segíteni. Részt vett a beszerzésben, a szállításban, az alkalmazottak irányításában és a vendégek kiszolgálásában. Néhány hét alatt nagyobbat lendített a fogadó forgalmán és jövedelmén, mint az elmúlt évtizedekben az valaha is történt.

Olykor lesétált a kikötőbe, elbeszélgetett a régi tengerész ismerősökkel, és kedvesen fogadta a fiatalok bámuló érdeklődését, hiszen jól emlékezett, milyen fontos volt számára a Pat McNally-vel való első találkozás. Tengerre azonban nem szállt, mosolyogva hárította el az esetenként csillagászati összegeket kínáló ajánlatokat. Mintha most érintette volna meg az apja által választott családnevének a szelleme.

Senki sem kételkedett azonban abban, hogy Nednek ez a korszaka, ha eltarthat néhány hónapig is, amíg kiheveri a tenger alatti utazás testi-lelki megpróbáltatásait, előbb-utóbb véget ér, és a „szigonyosok hercege" visszatér éltető elemébe, folytatva páratlan karrierjét.

Azonban újból tévedtek. Lassan eltelt egy év, és apja és fia lankadatlan egyetértésben kormányozták a fogadó szárazföldön rekedt hajóját.

Volt azonban más is. Ned, aki gyerekkorában közismert iskolakerülő volt (amit legfeljebb csak az apja nem akart tudomásul venni), és akinek írni-olvasni tudására legkedvesebb barátai még most sem mertek volna megesküdni, esténként hosszú órákat töltött levelek írásával és olvasásával. Mind Párizsból jöttek, illetve oda voltak címezve. Egy részük elegáns borítékba volt zárva, gyöngybetűkkel címezve Pierre Aronnax professzortól, másik részük kicsit rendezetlenebb, hevenyészettebb volt, feladójuk pedig Conseil. Bármelyiküktől érkezett is a levél, Ned napokig felvillanyozódott, a kikötő iránti érdeklődése viszont a szokásosnál is csekélyebb lett.

Érkeztek másfajta küldemények is a postára Edward Land számára: vaskos kötetek Franciaországból, Angliából és az Egyesült Államokból, sőt néha Németországból is, valamint nagyalakú magazinok ugyanonnan.

Apja kíváncsiságát inkább fokozta, mintsem kielégítette az elterelő magyarázat:

– Mostanában érdekelnek mindenféle műszaki dolgok.

Azután egy este, amikor a vendégek már hazamentek, és Ned segített apjának rendet csinálni az ivóban, még leültek kettesben az egyik asztalhoz egy pohár italra. Ned ekkor mesélni kezdett.

– Tudod, Aronnax professzornak igaza volt, amikor azt mondta, hogy egyszer még örülni fogok, hogy megismerhettem Némó kapitányt és a *Nautilus*t. Akkor engem semmi más nem érdekelt, mint az, hogy mikor és hogyan tudok onnan megszabadulni, akár a kapitány és a hajó elpusztítása árán is. Nem is mondtam a professzornak mást, mint hogy lehet, ha egyszer majd elég messze leszek tőle. Hát, most van az az egyszer majd. Igen, most már örülök, hogy találkozhattam Némó kapitánnyal! Büszke vagyok rá, hogy megmenthettük egymás életét, és megértem Aronnax professzort, aki egész hátralévő életét szívesen töltötte volna a tenger alatti világot tanulmányozva és gyönyörködve benne.

Apja hitetlen tekintetét látva még lelkesebben folytatta.

– Onnan te is másképpen láttad volna a tengert! Ott nincs tengeri betegség. Ott semmilyen betegség nincs. Se kolera, se tífusz, de még egy nátha sem. A tenger ad mindent. Az ételt, az italt, a meleget. Ha hiszed, ha nem, még a pénzt is. Aranyban, ezüstben, drágakőben. Csak levegőért kell néha a felszínre jönni.

Látta, hogy apját még mindig nem sikerült egészen meggyőznie.

– Sose hittem volna, de a tenger felszínén hajózni most olyannak tetszik számomra, mint egy jó konyha főztje után nyers gyökerekkel és szárított húsokkal táplálkozni, jó borok és sörök után langyos pocsolyavizet inni. Túl lehet élni, de sivár és unalmas.

Apja lassan kezdte kapiskálni a dolgot.

– És a levelezésetek is erről folyik?

– Csakis erről. Újból és újból átéljük a tíz hónapos út minden percét. Persze sokszor olyan dolgokra is visszaemlékszünk, amit ott, a helyszínen fel sem fogtunk. Talán a professzor igen, de Conseil és én biztosan nem. Sok évig tarthat, amíg minden részlet a helyére kerül.

– És azok a könyvek és füzetek, amiket a szobádban őrzöl?

– Mondtam, hogy műszaki szakirodalom – válaszolta kissé zavarban Ned. – Mindent elolvasok, ami a tengeralattjárókról bárhol a világon megjelenik. Az építésükről, a katonai és békés célú felhasználásukról, a kalandjaikról, baleseteikről. Mindent! Nem teszek le arról, hogy életemen még egyszer kedvemre utazhassak a tenger alatt. Nem rabként, azt nem. És nem is örökre, mint a professzor tenné. Csak éppen annyit, amennyi jólesik.

– És nem kerülhetsz vissza a *Nautilus*ra? Nem rabként, hanem szolgálatra vagy utasként?

– Az szóba sem jöhet – komorult el Ned arca. – Én megbocsátottam Némó kapitánynak, de ő biztosan sohasem fog nekünk. Ha ismernéd, fel sem merülne benned ilyen.

– Egyáltalán lehet valamit tudni róla? Túlélte a katasztrófát? Folytatja az útját? Követi a maga kifürkészhetetlen céljait?

– Gondolhatod, hogy erről is próbálok tudakozódni. A professzor is. Sokat ő sem tudott meg, pedig neki sokkal szélesebb az ismeretségi köre. Feltehetőleg túlélték a katasztrófát, de azóta Némó kapitány még inkább kerüli a feltűnést. Mi már alighanem csak a túlvilágon találkozunk. Ott talán majd jobban megértjük egymást.

Éjfél is elmúlt. Apa és fia felhajtották az utolsó kortyot, és aludni tértek. Ned álmában Némót próbálta kiengesztelni. Ki tudja miért, flamandul kellett beszélnie, szerencsére Conseil kisegítette, ha szüksége volt rá. John pedig Marie-nak mesélte el fiuk különös színeváltozását.

Hősünk lassan érő típus

Sok víz folyt le a Szent Lőrinc-folyón, sok száz vendég fordult meg a Neptun fogadóban, az élet csendes egyhangúságban csordogált, ahogy az ivóban a bor, a sör, a gin és a whiskey. Ned apjával együtt vezette a fogadót, és semmi hajlandóságot nem mutatott, hogy feladja a szárazföldi életet. Nagy ritkán engedett régi barátai unszolásának, és elvállalt egy-egy utat egy bálnavadászhajón vagy egy veszélyesebb vizekre induló szállítmány megvédésében. Társai hitetlenkedve látták, hogy a kor és a sok éves kihagyás ellenére sem kopott egy fikarcnyit sem szeme élessége, karja ereje, célzásának pontossága. Aztán hazament, hálaimát mondott a szigonyos Neptun szobornak, és folytatta munkáját apja mellett. Egyébként bozontos szakállával, marcona tekintetével egyre jobban hasonlított a szoborra. Sokan meg is voltak győződve róla, hogy az alakot róla mintázták, és alig hitték el, hogy az már ott volt jóval Ned születése előtt.

Esténként aztán belevetette magát a tengeralattjárók világának titkaiba. Ha valamit nem értett meg a könyvekből, cikkekből, akkor levélben magyaráztatta el magának Aronnax professzorral, aki, ha kellett, a legtudósabb párizsi szakértőket kérte fel segítségül. Aligha volt a világon bárki is, aki ilyen átfogó ismeretekkel rendelkezett volna erről a témáról. Apján és párizsi barátain kívül azonban senki más nem tudott erről, és nem is állt szándékában, hogy tudását bármilyen módon kamatoztassa. Afféle csendes vezeklés volt ez a Nautiluson eltöltött idő alatti lázadozásáért és hitetlenségéért. Egyre világosabban látta, hogy Némó kapitány alkotása egy olyan műszaki csoda, amelyhez hasonlót a világ az azóta eltelt évtizedek alatt sem tudott még csak megközelíteni sem.

Hősünk a söntéspult másik oldalára költözik

John Land jóval elmúlt nyolcvan, amikor odaköltözhetett imádott felesége, Marie mellé. Nedet szinte éppen annyira megviselte, amikor a vele csaknem egyidős Aronnax professzor is a halhatatlanok közé került – sajnos nem a Francia Akadémia tagjaként. Conseil-re maradt, hogy felszámolja, osztályozza, leltározza professzora tudományos hagyatékát. Soha ennél testhezállóbb feladata nem volt, és soha semmilyen munkát ennél szomorúbban nem végzett. Amint elkészült, hazaköltözött a szülőhelyére, Belgiumba, és egyetlen kapcsolata a világgal csak a Neddel folytatott levelezése maradt.

Ned és Conseil már nemcsak a Nautiluson átélt hajdani közös élményeiket tárgyalták újra meg újra, hanem helyet kaptak levelezésükben jelenlegi személyes sorsuk problémái is. Ned bevallotta, hogy apja halála után nem sok kedve maradt a fogadó vezetéséhez, és szívesen nyugalomba vonulna, hogy kedvteléseivel, mindenekelőtt a tengeralattjárók tanulmányozásával foglalkozhasson. A fogadó eladásából, és a haditengerészetben letöltött évei után kapott összegből kényelmesen megélhetne.

A nála tíz esztendővel fiatalabb Conseil még korainak tartotta saját visszavonulását. Professzora bőséges életjáradékot hagyott rá, így megélhetési gondjai nem voltak. Legszívesebben egy múzeumhoz szerződött volna, ahol a gyűjtemény rendezésével tölthette volna az idejét, és egy nap valóban így is történt. Conseil megtalálta álmai múzeumát, ahol az ásványok, csigák és kagylók gyűjteményének rendezésével és felügyeletével bízták meg. Hamarosan elérte, hogy a legnagyobb kiállítótermet Pierre Aronnaxról nevezzék el. Úgy érezte, hogy újra imádott gazdáját, ahogy ő nevezte: „jóuramat" szolgálhatja.

Ned kemény szívvel vett búcsút a fogadótól, amely életének kiindulópontja és vissza-visszatérő kísérője volt. Még azt sem bánta, hogy az épület új tulajdonosa (ahogyan korábban említettük, egy újság szerkesztősége) a Neptun-szobrot is eltávolította. Esti imái – ahogy egész életében mindvégig – változatlanul szigonyos bálványához szóltak.

A fogadó törzsvendégei a közeli Pub l'Oncle Antoine-ba telepedtek át. Itt csatlakozott hozzájuk esténként Ned is, immár egyszerű vendégként. Népszerűsége ezzel nem csökkent, sőt, nagy élvezettel hallgatták szórakoztató és tanulságos előadásait, amelyeket a tengeralattjárókról, szigonyos vadászkalandjairól vagy éppen a Nautiluson eltöltött idő csodáiról tartott. Meséinek a felét sem hitték el, de ha egy-egy este nem jelent meg, aznap mindenki csalódottan tért haza.

Így köszöntött rájuk az új évszázad, ami a kocsmaasztal mellől nemigen látszott különbözni az előzőtől.

Egy említésre méltó újdonságot azért a kocsmákba is hozott. Egy játék terjedt viharosan el a brit (és persze az ír!) pub-okból a kanadaiakba is: a „darts”.

Pulykatollal felszerelt nyílheggyel kellett egy furcsán számozott céltáblába találni, és a dobások számértékének összegével a lehető legkevesebb dobással pontosan elérni az előírt értéket. Se többet, se kevesebbet. Állítólag egy lancashire-i ács, Brian Gamlin, eszelte ki néhány évvel ezelőtt ezt a rendszert. A hírek szerint a szigorúbb kocsmákban azokat, akik egy bizonyos számú dobással nem érték el a célt, túlságosan részegnek minősítették, és nem szolgálták ki tovább. A valóságban persze senki nem találkozott olyan kocsmárossal, aki ezt megtette volna. A jó brit szokáshoz híven viszont itt sem maradt el, hogy a vendégek kisebb-nagyobb tétekben szenvedélyesen fogadjanak saját vagy mások eredményeire.

Azon senki sem lepődött meg, hogy Ned – aki vonakodva próbálta ki a kocsmába újonnan beszerelt játékot – a dobás erejében és pontosságában mindenkit felülmúlt. Az azonban még őt magát is meglepte, hogy milyen játszi könnyedséggel tudta mindig kiszámítani, hogy milyen számértékű dobásokkal tudja a leghamarabb elérni a kitűzött célt. Ez különösen akkor volt fontos, ha egy-egy dobás nem pontosan az eltervezett értékűre sikerült – és ez nagy ritkán még Neddel is előfordult. Mint az írás és olvasás, a számolás tehetsége is ott rejtőzött Nedben, csak el kellett jönni az alkalomnak, hogy érvényesülhessen. Mi lehetett volna belőle, ha még az iskolát sem kerüli? Alighanem ugyanaz a szigonyos, aki most volt, csak egy kicsit később.

A darts egy kis további zsebpénzforrást jelentett Nednek, bár a helybéliek nemigen kockáztattak már ellene, még ha jelentős előnyt volt is hajlandó adni ellenfelének. Az viszont mindig hatalmas mulatság volt, amikor egy gyanútlan idegen betévedt a kocsmába, és rá tudták venni egy-két játékra. Ned először mindig hagyta, hogy ellenfele fölénybe érezze magát, azután, amikor már sikerült kellően felsrófolni a tétet, hipp-hopp bekasszírozta a nyereményt. A jövevény átkozta balszerencséjét, és újra meg újra próbálkozott, persze változatlan eredménnyel. Minél nagyobb mellénnyel érkezett, és minél üresebb zsebbel távozott, annál nagyobb volt a törzsközönség gyönyörűsége. Egyetlen alkalommal sikerült egy idegennek nyereséggel zárnia a játékot. Mint kiderült, a fickó a kanadai hadsereg mesterlövésze volt, és a játék utáni poharazgatás során tartós

barátságot kötöttek Neddel. A törzsvendégek is hamar megbékéltek vele, mert nyereményéből vendégül látta a teljes kompániát. Ned nem gondolt rá, hogy ebből a barátságból nemcsak öröme, hanem akár haszna is lehet.

Hősünk szerint a kilencven az új negyven

Telt-múlt az idő a toborzó irodában lejátszódott jelenet után, látszólag minden következmény nélkül. Ned semmilyen értesítést nem kapott, sem felszólítást, sem elutasítást. Október elején a Kanadai Expedíciós Erők harmincezer önkéntese hajózott át Európába a britek megsegítésére. Ez a szám a következő évben százezresre nőtt. A németek kezdeti sikerei, és az ezzel járó súlyos francia és brit veszteségek – köztük sok ezer kanadai áldozattal – alaposan lelohasztották a lelkesedést, és a kormányzat a kötelező sorozást fontolgatta. Késlekedett a két tengeralattjáró átvezénylése a keleti partra. Ned naprakész volt a CC1 és CC2 helyzetéről és feladatairól, ami főként a nyugati part körüli cirkálásban merült ki.

Nedet egyre jobban aggasztották a háborús hírek, főként a belgiumi harcokról szóló jelentések. Véres tűzharcok, hadigázok bevetése, nyomor és pusztítás mindenütt. Conseil-ről pedig semmi hír, a frontvonalakon nem jutott keresztül a posta. Frusztrált és depressziós volt, a kocsmai mesedélutánok és a darts játszmák is el-elmaradtak.

Így érkezett el a kilencvenedik születésnapja.

Ő maga is meglepődött, hogy milyen sokan köszöntötték személyesen vagy levélben. Nem is egészen értette, hogy honnan tudták, hiszen ő sohasem emlegette senkinek. A pletykák útjai azonban – akár jó, akár rossz hírekről van szó – kifürkészhetetlenek.

Igazi örömöt csupán két olyan levél szerzett neki, amelyek nem is a születésnapjára szóltak. Az egyik egy kis levélke volt, amelyet egy hazatérő sebesült katona hozott magával Belgiumból. Egy néhány soros életjel volt Conseil-től. A katona elmesélte, hogy egy belga kisváros múzeumában rendeztek be egy alkalmi hadikórházat, és az ott ápolóként szolgáló Conseil bízta rá a pár odafirkantott sort, amikor megtudta, hogy Quebecbe készül haza. Ned egy kicsit derűsebben kezdte látni a világot, remélve, hogy a háborúnak egyszer majd csak vége lesz, és újra felveheti a kapcsolatot egyetlen igazi barátjával.

Még nagyobb meglepetést szerzett neki a másik levél, amelynek feladója az emlékezetes darts játszma során megismert mesterlövész volt. Azt írta, hogy ő most a Shearwater cirkálón szolgál, amelyet a két tengeralattjáró kísérőhajójául jelöltek ki a keleti partra történő áthajózáshoz. Beszélt a flotta parancsnokával, Hanson kapitánnyal, aki megtiszteltetésnek érezné, ha Ned szolgálatait akár már az áthajózás során igénybe vehetné.

Ha július elejére Seattle-be tudna érkezni – a haditengerészet minden költségét fedezné –, ott azonnal szolgálatba léphetne.

A tükörbe nézett, és egy mindenre elszánt kalandor nézett vissza rá. Az élet kilencvenévesen kezdődik – állapította meg.

Lement a kocsmába. Mindenkinek fizetett egy rundot, majd kamatostul visszanyerte dartson. A nyereményből újabb rundokat fizetett, majd úgy köszönt el, mint mindig. Tervét senkinek sem említette. Másnap útra kelt. A Canadian Pacific Railway járataival egy hét alatt ért Vancouverbe, és másnap már Seattle-ben volt.

Hősünknek üzen a mélység

Július 3-án érkezett meg a két tengeralattjáróból és kísérőhajójukból álló flotta Seattle-be. A Függetlenség Napja alkalmából rendezett másnapi parádé díszvendégei voltak. Ned korán reggel felkereste a Shearwatert. A mesterlövész azonnal bemutatta Hanson kapitánynak, aki nagy örömmel és tisztelettel fogadta. A kedvéért még egy szigonyos bemutatót is szervezett a parádéra, ami a nagyközönség és a tengerésztársak között is hatalmas sikert aratott.

Amikor a kapitány körbevezette a két tengeralattjárón, Ned különös bizsergést érzett. A fél évszázados emlékek számára is meglepő intenzitással törtek elő, és elevenedtek fel benne. A kapitány igyekezett kipuhatolni, hogy mennyire számíthat Ned legendás tenger alatti utazásának tapasztalataira ennyi idő elmúltával. Néhány mondat, amelyeket részben az utóbbi évek olvasmányai, főként pedig a professzor és Némó kapitány hajdani tanításai sugalltak, tökéletesen meggyőzték a parancsnokot Ned szakértelméről. Azonnal ki is jelöltek számára egy kabint a kísérőhajón, azzal, hogy majd meg fogja kapni a tengeralattjárókon végzendő feladatait.

Jólesően elfáradva és bizakodással telve vonult vissza aludni a kabinjába.

Amikor felébredt – vagy legalábbis azt gondolta –, nem a kabinjában, sőt, nem is a Shearwateren találta magát. Egy tengeralattjárón utazott, de az nem a *CC1* és nem is a *CC2* volt. Sokkal inkább a *Nautilus*ra hasonlított, csak egy kicsit korszerűbb kiadásban. A szalonban ült, és a szemközti kanapéról Aronnax professzor nézett vele szembe.

– Örülök, hogy újra látlak, Ned – mosolygott rá. – Már régóta várom, hogy megint beszélgethessünk. Tudom, hogy alaposan megváltozott a véleményed a mélytengeri világ csodáiról. Jól teszed, hogy újból vállalkozol egy tenger alatti kalandra. De hidd el nekem, hogy ez a két ócskavasnak

is alig jó jármű, amelyeknek még tisztességes nevük sincs, sohasem fogja beteljesíteni a vágyaidat. Neked a *Nautilus*ra van szükséged!

Ned megkövülten ült, alig tudta szóra nyitni a száját.

– Professzor úr! – fakadt ki belőle –, nem tudom, hogy milyen csoda folytán beszélgethetünk most egymással! De ha volt is idő, amikor kételkedtem a szavaiban, most már minden mondatát kinyilatkoztatásként hallgatom. Ha van jobb ötlete ennél a két „ócskavasnál", hát elő vele, és én nem fogok habozni, hogy azt kövessem.

– Rendben van, Ned. Néhány hét múlva át fogtok kelni a Panama-csatornán. Ahogy onnan kihajóztok, egy viharzónába fogtok kerülni. Akkor mindenképpen igyekezz a kísérőhajó fedélzetén maradni. A többit időben észre fogod venni.

A professzor, a szalon és az egész tengeralattjáró kezdett elmosódni Ned szeme előtt, és most valóban felébredt –, vagy legalábbis újra azt gondolta. A Shearwater éppen kihajózott Seattle-ből, és folytatta útját a Panama-csatornán keresztül Kanada keleti partjai felé. Ned pontosan és szakértelemmel végezte a parancsnok által ráosztott feladatokat. Egyre erősödött benne a meggyőződés, hogy a két tengeralattjáró konstrukciója és főként műszaki állapota valóban sok kívánnivalót hagy maga után, de a kapitánynak és mesterlövész barátjának csak óvatos megjegyzéseket tett erről.

A Panama-csatornán való átkelés másnapjának reggelén a flotta irtózatos viharba került. A legénység nagy része a két tengeralattjáróban keresett menedéket, de Ned ragaszkodott hozzá, hogy ő a Shearwater fedélzetén marad. A kapitány és a mesterlövész együttes erővel sem tudták eltéríteni a szándékától. Ned néhány matrózzal együtt próbálta megvédeni a hajó felszerelését a vihar pusztításától – egy ideig sikerrel. Egy hirtelen szélroham nyomán azonban az árbócok recsegni-ropogni kezdtek, és egy hatalmas hullám Nedet és két matróz társát a tengerbe sodorta.

Ő még hatalmas lélekjelenléttel, az utolsó pillanatban magával rántott egy mentőövet, így mindhárman ebbe kapaszkodva próbáltak kétségbeesetten a felszínen maradni. Ned eközben fürkészve figyelt körbe-körbe, és nem hiába. A tajtékzó vízfelszín alól egy furcsa jármű: egy tenger alatti közlekedésre alkalmas motoros csónak emelkedett ki. Ned minden erejével igyekezett neki integetni, jelezni és a mentőövet a csónak felé irányítani. Hamarosan egymásra is találtak, és a csónak személyzete Nedet és a két félájult matrózt biztonságba helyezte.

Hősünk eltűnik a mesterlövész szeme elől

A vihar elmúltával a flotta igyekezett rendezni sorait. A legénység jelezte a kapitánynak a két matróz eltűnését, aki azonnal parancsot adott

a felkutatásukra, de minden próbálkozás eredménytelen maradt. Amikor megtalálták az elhagyott mentőövet, fel is hagytak a kereséssel. Gyászszertartást rendeztek a két matróznak, és félárbócra eresztették a zászlót.

A mesterlövész megütközött azon, hogy mindenki csak a két matrózról beszél, és meg is kérdezte a parancsnokot:

– Kapitány úr! Az öreg Ned ugyan nem tartozott a flotta szorosan vett személyzetéhez, de valamiféle megemlékezés őt is megilletné, nemde?

Hanson kapitány értetlenül nézett rá.

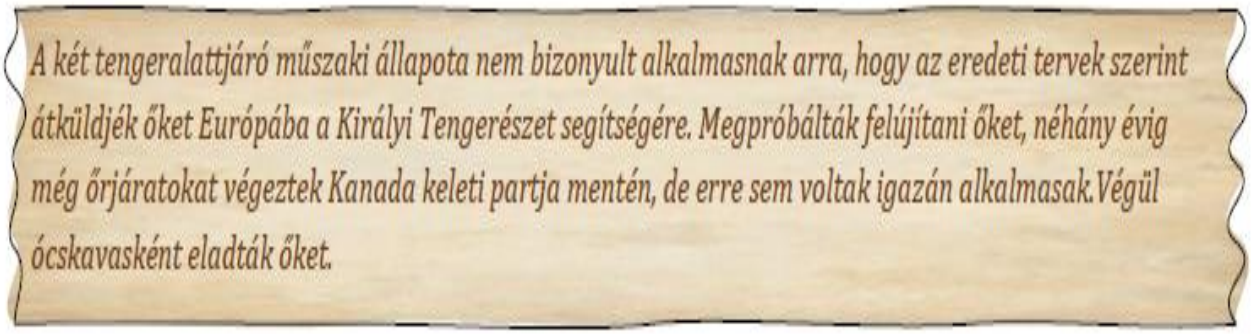
– Kiről beszél, uram? Miféle Ned?

– Ned Land, a szigonyos, uram. Aki Seattle-ben csatlakozott a flottánkhoz.

A kapitány ragaszkodott hozzá, hogy nem ismer semmiféle Ned Land-et, és Seattle-ben senki sem csatlakozott a flottához. A mesterlövész, elfeledkezve a katonai fegyelemről, felháborodva próbálta a kapitányt jobb belátásra bírni, amíg csak az meg nem fenyegette, hogy ha tovább folytatja, akkor zavarkeltés címén elzáratja.

Amikor a flotta az előre eltervezett időben megérkezett Halifaxba, a mesterlövész szabadságot kért a kapitánytól, és azonnal elutazott Quebecbe. Ott megkereste a régi kocsmai asztaltársaságot, hogy mit tudak Nedről. Semmit sem tudtak. Pontosabban annyit, hogy júniusban, rögtön a születésnapja után elutazott, és azóta nem adott hírt magáról.

A mesterlövész teljesen összeomlott. Visszatért ugyan a flottához, de egyre zavartabban viselkedett, inni kezdett, és romló egészségi állapota miatt hamarosan nyugdíjazták.

És mindnyájan elmennek a tengerpartra…

A háború csak véget ért egyszer. Belgiumban is, amely rettenetes veszteségeket szenvedett. Conseil még részt vett a múzeum újraélesztésében, de a gyűjtemények elpusztult részeinek pótlásához és a megmaradt részek újrarendezéséhez már nem maradt ereje. Ekkorra már nyolcvan is elmúlt, és – legalábbis egy időre – nyugalomra és békességre vágyott. Egy tengerparti falucskába utazott, ahol a víz látványa és a barátságos halászok társasága valamelyest visszaadta az életkedvét.

A tengerentúli posta beindultával azonnal levelet írt Nednek, de nem kapott választ. Ettől ismét borúsabb hangulatba került.

Egy napon a tengerparton sétálva egy palackot sodort elé egy hullám. Gyanakodva halászta ki, és megpróbálta kinyitni. Viszonylag könnyen sikerült. Egy alig sérült papírlap volt a palackban. Ahogy kibontotta, nagyot dobbant a szíve. Ismerős írással írt üzenetet látott.

„Kérem ennek az üzenetnek a megtalálóját, hogy juttassa azt el barátomnak, Conseil-nek, akinek a postacíme: XX város, YY utca, ZZ szám, Belgium. Az üzenet csak annyi, hogy az új Nautilus, ha lehet, még jobb, mint a régi. A legjobb persze akkor lenne, ha megint együtt lehetnénk. Ned Land, a Nautilus fedélzetén."

Conseil kimondhatatlan boldogságot érzett. Szinte futott végig az úton hazáig. Azonmód, lihegve az asztalhoz ült, levélpapírt vett elő, és hosszú levelet írt. Nem borítékba tette, hanem egy palackba zárta. Visszament a partra, és a palackot egy szeretetteljes mozdulattal az útjára bocsátotta.

Nem volt kétsége, hogy hamarosan megérkezik majd a válasz.